

ВПЛИВ ПЕДАГОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ НА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Наукова доповідь на XIX Всеукраїнській науково-практичній (звітній) конференції «Розвиток професійної освіти в умовах війни, повоєнного відновлення та євроінтеграції України», 27-28 березня 2025 р.

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2025.7110>

РАДКЕВИЧ

Валентина Олександрівна

доктор педагогічних наук,
професор, дійсний член
(академік) НАПН України,
директор Інституту
професійної освіти
Національної академії
педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

Анотація. Наукова доповідь презентує аналіз особливостей розвитку професійної та фахової передвищої освіти в Україні, пов'язаних із безпековими, соціально-економічними та соціально-гуманітарними викликами, висвітлює глобальні трансформації вітчизняної професійної освіти (законодавчі, цифрові, управлінські, ціннісні), що впливають на перебудову її основ і визначають нові стратегічні перспективи розвитку в умовах світових викликів. Акцентовано увагу на ключовому завданні наукової спільноти — оперативно розробляти нові наукові підходи до організації навчання й управління закладами освіти в умовах війни, посилення інтеграції випускників у воєнний ринок праці, забезпечення підготовки фахівців, необхідних для підтримання життєздатності, захисту, відбудови і подальшого зміцнення країни. Охарактеризовано вплив результатів наукових досліджень на розвиток вітчизняної педагогічної науки: упровадження нової парадигми консультування здобувачів професійної освіти з молодіжного підприємництва, розроблення системи принципів (організації змішаного навчання в системі П(ПТ)О; організації консультування здобувачів професійної освіти з молодіжного підприємництва; розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій; розроблення й застосування цифрової платформи). Висвітлено механізми перевірки ефективності педагогічних інновацій і забезпечення їх впливу на розв'язання проблем професійного розвитку педагогічних працівників (упровадження методичної системи цілеспрямованого розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів; реалізація програми розвитку компетентності педагогів з використання цифрової платформи професійної підготовки кваліфікованих робітників; запровадження програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів П(ПТ)О з організації змішаного навчання; проведення серії науково-практичних заходів для ознайомлення педагогів із новими методиками розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій; розроблено і впроваджено педагогічні інновації з розвитку управлінської компетентності керівників і педагогічних працівників закладів П(ПТ)О). Показано цілеспрямований вплив розроблених педагогічних інновацій на розвиток системи професійної освіти та опосередкований — на різні безпекові сфери держави й суспільства (екологічну, енергетичну, економічну, соціальну). Окреслено перспективні напрями розвитку наукової установи та вектори посилення її співпраці з усіма стейкхолдерами професійної освіти України.

Ключові слова: професійна (професійно-технічна) освіта; фахова передвища освіта; трансформації професійної освіти; педагогічні інновації; впливовість результатів наукових досліджень; державна освітня політика; національна безпека; державно-приватне партнерство; екологізація і цифровізація професійної освіти.

Професійна освіта в Україні попри численні виклики, пов'язані з жорстокою затяжною війною, кризою міжнародної системи права, стрімкою мілітаризацією ринків праці у всьому світі — продовжує адаптуватися до нових реалій, забезпечуючи підготовку фахівців, необхідних для підтримання життєздатності, захисту, відбудови і подальшого зміцнення країни. З дня свого заснування Інститут професійної освіти НАПН України (далі: Інститут) та його вчені не лише забезпечували науково-методичний супровід розвитку вітчизняної професійної освіти, але й системно та ґрунтовно досліджували її генезис, аналізували проблеми, виявляли особливості, вивчали трансформації, прогнозували перспективи розвитку.

На початку 2024 р., визначаючи напрями своєї діяльності, Інститут урахував існуючі в професійній (професійно-технічній) (далі: П(ПТ)О) та фаховій передвищій (далі: ФПО) освіті *проблеми*, що впливали на їх ефективність та відповідність сучасним вимогам ринку праці і запитам суспільства. Основні з них, це:

- *невідповідність підготовки фахівців потребам ринку праці* (освітні програми недостатньо враховують сучасні вимоги роботодавців; співпраця між закладами освіти та підприємствами не завжди є ефективною; рівень прогнозування потреб ринку праці залишається низьким);

- *невідповідність матеріально-технічного забезпечення діяльності багатьох закладів освіти заявленим цілям навчання* (застаріле обладнання, недостатня матеріальна база, обмежене фінансування модернізації навчальних майстерень і лабораторій; недостатній рівень впровадження в освітніх процес сучасних цифрових технологій);

- *недостатній рівень популяризації*. П(ПТ)О продовжує сприйматися як менш престижна порівняно з вищою освітою; молодь орієнтується на отримання університетського диплому, навіть за спеціальностями, на які немає запиту на сучасному ринку праці; профорієнтаційна робота у школах залишається неефективною);

- *кадрове забезпечення* (заклади мають значний брак кваліфікованих викладачів та майстрів виробничого навчання; заробітна плата педагогічних працівників у сфері професійної освіти залишається низькою; триває відтік спеціалістів у бізнес і за кордон);

- *нерозвиненість дуальної освіти* (впровадження дуальної форми навчання залишається дуже повільним; для її розвитку бракує достатньої кількості роботодавців, готових брати здобувачів

освіти на оплачуване стажування; є потреба юридичного унормування цієї форми навчання та вдосконалення навчально-методичного супроводу);

- *проблеми управління закладами освіти та їх фінансування* (державне фінансування багатьох закладів освіти є недостатнім, розподіл коштів — нераціональним, управління ними — малоефективне; багато закладів П(ПТ)О фінансуються місцевими бюджетами, що призводить до нерівномірного розвитку професійної освіти в різних регіонах);

- *повільне впровадження в систему освіти сучасних підходів до навчання* (інноваційні педагогічні і цифрові технології інтегруються в освітній процес повільно; STEM-освіта впроваджується неактивно);

- *низький рівень міжнародної інтеграції* (українська професійна освіта відстає від європейських стандартів; використання позитивного європейського досвіду здійснюється фрагментарно; кількість міжнародних освітніх програм та обмінів для здобувачів освіти і викладачів є недостатньою).

Означені проблеми враховувалися в діяльності вчених Інституту, що у 2024 р. спрямовувалася на: посилення співпраці з бізнесом — для своєчасної модернізації освітніх програм відповідно до сучасних вимог (Кравець, 2024); вдосконалення механізмів управління закладами П(ПТ)О, розвиток державно-приватного партнерства — для осучаснення матеріально-технічної бази (Радкевич, 2024с; Радкевич, Кравець, Попова, Чепуренко, & Крячко, 2024; Радкевич, В., & Радкевич, О., 2024; Романова, 2024; Radkevych, 2024); посилення співпраці з закладами освіти, навчально-методичними центрами ПТО і роботодавцями — для проведення експериментальної роботи на регіональному рівні з метою популяризації результатів наукових досліджень, удосконалення освітнього процесу, підвищення якості випускників, покращення іміджу професійної освіти і педагогічної науки (Пригодій, 2024; Радкевич, 2024а; Радкевич, & Єршова, 2024).

Війна вплинула на всі аспекти освітнього процесу, змусивши розробляти нові наукові підходи до організації навчання й управління закладами освіти в умовах невизначеності та посилення інтеграції випускників у воєнний ринок праці. З огляду на це, науковці мали враховувати той факт, що в умовах війни розвиток професійної освіти в Україні має певні *особливості*, пов'язані з безпековими, соціально-економічними та соці-

ально-гуманітарними викликами. Серед факторів, які бралися до уваги назвемо такі:

- **особливості організації освітнього процесу в умовах безпекових ризиків** (перехід на дистанційне та змішане навчання через загрозу ракетних ударів та бойові дії; зміна місця навчання багатьох здобувачів освіти і педагогів, які виїхали за кордон або переїхали в інші регіони України; руйнування інфраструктури, що ускладнює доступ до якісної освіти в постраждалих регіонах; проблеми з організацією практичної підготовки через обстріли та обмеженість (або відсутність) доступу до необхідного виробничого обладнання); підготовка до вирішення проблем відновлення освітнього процесу на звільнених територіях;

- **необхідність пристосування до нових економічних реалій** (дефіцит кваліфікованих робітничих кадрів через мобілізацію багатьох спеціалістів або їх еміграцію; зростання попиту на робітничі професії у будівництві, логістиці, енергетиці, медицині, сфері оборонних технологій; переорієнтація освітніх програм на потреби воєнної економіки та завдання повоєнної відбудови країни);

- **інтенсивна цифровізація економіки й суспільства та нові підходи до навчання** (розширене використання онлайн-платформ, впровадження симуляторів, віртуальних лабораторій, VR/AR-технологій, що дозволяють навчати без фізичної присутності здобувачів у майстернях; співпраця з міжнародними освітніми проектами для доступу до сучасних методик навчання);

- **високий рівень стресу та психологічного виснаження здобувачів освіти і викладачів** (розроблення та впровадження програм психологічної підтримки та реабілітації учасників освітнього процесу; доповнення темами ментального здоров'я та адаптації до кризових умов існуючі програми навчання здобувачів освіти та програми підвищення кваліфікації педагогів з розвитку в них професійної компетентності; запровадження гнучких графіків навчання для суб'єктів освітнього процесу у зонах бойових дій або за кордоном; пристосування програм до умов воєнного стану, враховуючи навчання в укриттях).

Наведені особливості змінили образ вітчизняної професійної освіти й окреслили низку **трансформацій** (рис. 1), що потребують наукового осмислення і врахування у виборі нових напрямів наукових досліджень, визначенні їх цілей і змісту. Найголовнішими з них є:

- **законодавчі** (забезпечення гнучкості і доступності здобуття освіти — шляхом змін до Закону

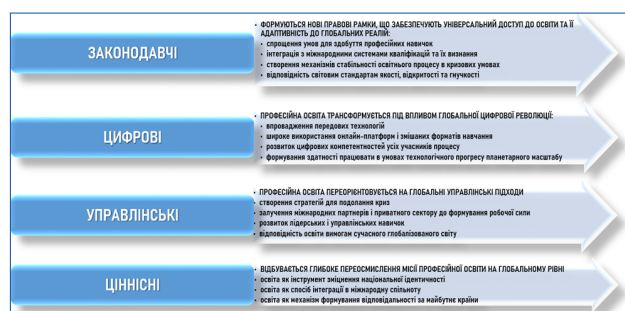

Рис. 1. Трансформації професійної освіти

України «Про професійну (професійно-технічну) освіту», що дають змогу здобувати професійну освіту без повної загальної середньої освіти та незалежно від місця реєстрації, безкоштовно отримувати другу робітничу професію; звільняють здобувачів професійної освіти і викладачів від призову на військову службу під час мобілізації, що забезпечує стабільність освітнього процесу);

- **цифрові** (активна цифровізація виробництва, зростання рівня цифрової грамотності населення, повсюдне застосування дистанційного і змішаного навчання, виникнення запиту на підвищення цифрової компетентності і культури педагогів і здобувачів освіти);

- **управлінські** (формування соціального замовлення на впровадження в систему професійної освіти антикризових рішень, розроблення антикризових планів, спрямованих на: підвищення ефективності управління системою професійної освіти та її закладами, сприяння розвитку управлінської компетентності керівників і педагогічних працівників закладів П(ПТ)О, посилення участі приватного сектору у підготовці робітничих кадрів);

- **ціннісні** (офіційне і суспільне визнання необхідності модернізації професійної освіти, її адаптації до європейських стандартів та інтеграції в освітній простір ЄС; орієнтація змісту освіти на підготовку кадрів для відновлення країни).

Отже, Інститут професійної освіти НАПН України чутливо реагує на озвучені проблеми, особливості і трансформації, а, відтак, є інституцією, що відіграє ключову роль у розвитку системи професійної освіти країни, здійснюючи низку системних впливів на: державну політику у сфері П(ПТ)О та ФПО; модернізацію системи професійної освіти; розвиток педагогічної науки й популяризацію результатів наукових досліджень, а також, опосередковано — на соціальну політику, посилення енергетичної, екологічної, економічної і національної безпеки України (рис. 2).

Важливе значення має здійснений Інститутом **вплив на формування державної політики** у сфері

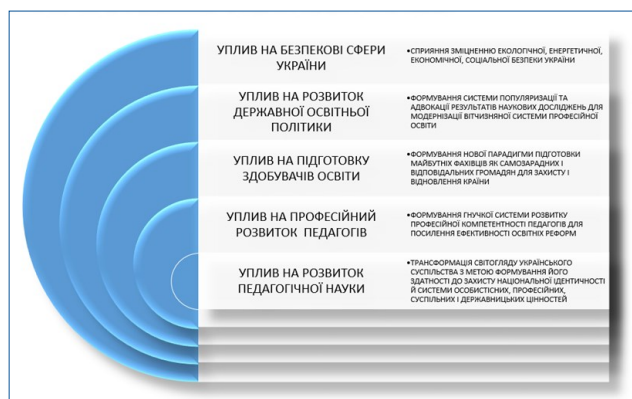

Рис. 2. Упливи наукових результатів Інституту професійної освіти НАПН України

П(ПТ)О та ФПО (Радкевич, 2024b). У 2024 р. науковцями Інституту здійснено експертизу 19 нормативно-правових документів (6 проєктів законів України; 6 документів за постановами і розпорядженнями Кабінету Міністрів України; 5 — за наказами і листами МОН України, 2 — відповідно до розпоряджень НАПН України), зокрема, надано пропозиції і рекомендації щодо: розроблення і вдосконалення державної освітньої політики, визначення стратегічних напрямів їх розвитку, формування нової мережі закладів освіти, оновлення змісту та забезпечення якості освіти. Два проєкти Інституту (Ефективна мережа закладів професійної освіти для повоєнних потреб особистості, суспільства, економіки; Єдина система професійної освіти) включено до Плану Відновлення України (Єршова, Пригодій, Романов та ін., 2024).

Вчені Інституту є членами робочих груп: Державної служби якості освіти України (далі Служба) щодо роботи над проєктом орієнтовних критеріїв, індикаторів та інструментарію для самооцінювання освітніх і управлінських процесів (наказ Служби від 10 вересня 2019 р. № 01-11/50-а); ради з питань розвитку П(ПТ)О при Президенті України (Указ Президента України № 130/2021); Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій щодо розроблення законодавчих ініціатив із забезпечення функціонування корпоративних закладів освіти (рішення від 5 жовтня 2022 р. № 107) тощо.

Окрім того, лабораторією зарубіжних систем професійної освіти і навчання у 2024 р. здійснювалося розроблення, впровадження, популяризація та адвокація педагогічних інновацій з розвитку державно-приватного партнерства, що прямо та опосередковано впливали на якість освітньої політики у сфері П(ПТ)О (Кравець, 2025). Це,

зокрема: механізми ДПП у сфері П(ПТ)О у повоєнний час, що охоплюють: дорожню карту розвитку ДПП у сфері П(ПТ)О; алгоритм партнерської взаємодії між суб'єктами, заінтересованими у розробленні сучасних професійних кваліфікацій для повоєнного відновлення України; алгоритм взаємодії закладів П(ПТ)О зі стейкхолдерами; технологію управління ризиками в умовах ДПП; кейси співпраці бізнесу та закладів П(ПТ)О; рекомендації щодо створення галузевих кваліфікаційних центрів для присвоєння, підтвердження й визнання професійних кваліфікацій різних категорій населення, у тому числі ветеранів війни та внутрішньо переміщених осіб; технологію розвитку управлінської компетентності керівників і педагогічних працівників закладів П(ПТ)О (рис. 3).

Рис. 3. Розвиток управлінської компетентності керівників і педагогів закладів професійної освіти

Схарактеризовано роль дорадчих органів у сфері П(ПТ)О (рада з питань розвитку П(ПТ)О при Президенті України; регіональні ради П(ПТ)О; галузеві експертні ради; ради роботодавців закладів професійної освіти; міжнародні дорадчі органи), що реалізують консультативну, експертно-аналітичну, інформаційно-просвітницьку і моніторингово-оцінювальну функції з метою налагодження співпраці між закладами П(ПТ)О, роботодавцями та іншими заінтересованими сторонами для підвищення якості професійної підготовки кваліфікованих робітників з урахуванням потреб повоєнного відновлення України.

Означені результати опубліковано в 108 наукових працях, зокрема: термінологічному словнику «Державно-приватне партнерство у сфері професійної (професійно-технічної) освіти» (Вороніна-Пригодій, Попова, Радкевич, О., Слободяник, Чепуренко, Радкевич, В. & Кравець, ред., 2022); методичному посібнику «Державно-приватне партнерство у сфері професійної (професійно-технічної) освіти для відновлення економіки України» (Радкевич, В., Попова, Рябова, та ін., 2023); практичних посібників

«Зарубіжний досвід розвитку публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання» (Радкевич, ред., Попова, Джурило, & Вороніна-Пригодій, 2023) і «Технології розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти у повоєнний час» (Радкевич, ред., Кравець, Мордоус, Попова, Рябова, Царьова, & Чепуренко, 2023). Результати апробовано на 163 масових заходах й поширено у 157 закладах освіти. Існування потреби керівників і педагогічних працівників закладів П(ПТ)О у розвитку управлінської компетентності засвідчене результатами опитування 1251 респондента з 12 областей України та м. Києва. Ефективність розроблених інновацій доведена в ході експериментальної роботи з розвитку управлінської компетентності суб'єктів ДПП у сфері П(ПТ)О (Кравець, 2025).

Упровадження в освітній процес закладів П(ПТ)О технологій розвитку ДПП уможливило зростання рівня розвитку управлінської компетентності керівників і педагогічних працівників закладів П(ПТ)О (високого рівня на 21 % і достатнього — на 24 %), підвищення ефективності реалізації проєктів з державно-приватного партнерства та якості професійної підготовки майбутніх фахівців. Доведено, що розроблені інновації здатні впливати на: підвищення мотивації керівників і педагогічних працівників закладів П(ПТ)О до здійснення інноваційної освітньої діяльності та впровадження результатів експериментальних досліджень; розвиток партнерської взаємодії із представниками ринку праці та організацію роботи щодо створення нових професій і сучасних професійних кваліфікацій для повоєнного відновлення України; створення навчально-практичних центрів, кваліфікаційних центрів, галузевих хабів та реалізації короткострокових курсів і професійної підготовки (перенавчання, підвищення кваліфікацій) молоді й дорослого населення (у тому числі ветеранів війни, зовнішньо та внутрішньо переміщених осіб) тощо (Романова, 2024).

Варто відмітити, що значним є **упли**в здобутих Інститутом наукових результатів **на розвиток вітчизняної педагогічної науки** (рис. 4), яка в умовах екзистенційної війни орієнтується на зміну світогляду українського суспільства з метою збереження його національної ідентичності і права на власну систему особистісних, професійних, суспільних і державницьких цінностей. Наголосимо, зокрема, на збагаченні педагогічної науки низкою розроблених нами теорій і принци-

Рис. 4. Уплив наукових результатів Інституту професійної освіти НАПН України на вітчизняну педагогічну науку

пів, що стали використовуватися в освітньому процесі закладів П(ПТ)О і ФПО й довели свою впливовість на якість професійної підготовки майбутніх фахівців.

Було, зокрема, впроваджено **нову парадигму консультування здобувачів професійної освіти з молодіжного підприємництва**. Уперше консультування з молодіжного підприємництва: обґрунтовується як стратегія допомоги майбутнім підприємцям у досягненні успіху, що уможливорює конструктивну взаємодію здобувачів професійної освіти, консультантів і роботодавців; прогнозує істотні зрушення на рівні свідомості майбутніх фахівців, суттєве збільшення кількості відкритих ними фопів, зростання надходжень до місцевих бюджетів, зниження рівня безробіття серед молоді (Базиль, & Орлов, 2024).

У закладах освіти використовувалися також розроблені Інститутом **системи принципів**, а саме:

- **розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій** у професійній підготовці кваліфікованих робітників у закладах П(ПТ)О, що слугують керівними положеннями для організації процесу з урахуванням особливих потреб повоєнного відновлення перспективних галузей вітчизняної економіки (Каленський, & Герлянд, 2022);

- **організації консультування здобувачів професійної освіти з молодіжного підприємства** (гуманізму, законності, моральності, етичного використання, систематичності і послідовності, практичної орієнтації, корпоративної соціальної відповідальності), що скеровують організаторів і консультантів на прийняття й неухильне дотримання єдиних для всіх норм, правил, вимог та визначення механізмів здійснення консультативної діяльності (Yershova, 2024);

- **організації змішаного навчання** в системі П(ПТ)О, системне застосування яких гармонізує комплекс ціннісних орієнтацій, мотивів, знань,

умінь, навичок, професійно важливих якостей майбутніх кваліфікованих робітників, що формуються в умовах змішаного навчання; сприяє посиленню суб'єктності здобувачів освіти, створенню в закладах освіти сучасного інформаційно-освітнього середовища, збільшенню ефективності самостійної, навчальної, організаційної та методичної діяльності, підвищенню якості та конкурентоспроможності випускників закладів П(ПТ)О на ринках праці машинобудівної, аграрної галузей та сфери послуг, що інтенсивно цифровізуються (Кручек, 2022);

• **розроблення і застосування цифрової платформи** професійної підготовки кваліфікованих робітників, що уперше обґрунтовують умови, необхідні для підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників із акцентом на інтеграцію сучасних технологій, покращення сумісності пристроїв і систем, адаптивність навчальних програм та розвиток цифрових компетентностей; спрощують доступ здобувачів освіти до ресурсів і програм; сприяють урізноманітненню медіаформатів професійного навчання; орієнтують на захист персональної інформації відповідно до правових та етичних стандартів; забезпечують системну роботу з модернізації освітнього процесу, підвищення його ефективності, покращення якості підготовки майбутніх фахівців, зростання рівня розвитку цифрової компетентності випускників закладів П(ПТ)О і ФПО та їх здатності адаптуватися до сучасного ринку праці (Гуржій, & Пригодій, 2024).

Інститут має також **уплив на розв'язання кадрових проблем** П(ПТ)О та ФПО. Зокрема, здійснюється: вдосконалення підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів; упровадження інноваційних підходів у підготовці педагогічних працівників та розвиток їхньої професійної компетентності; залучення педагогів до експериментальної роботи з метою підготовки «агентів змін», здатних забезпечити системну модернізацію професійної освіти та сприяти сталому розвитку українського суспільства. З цією метою інститут ініціює та організовує розроблення й експериментальну перевірку в закладах освіти методичних і педагогічних систем, методик, технологій, моделей, дидактичних комплексів, упровадження навчальних, виробничо-практичних та інших видань. Для цього обґрунтовано науково-методичне забезпечення експериментальної роботи в закладах освіти (Радкевич, & Єршова, ред., 2024). Це — системний процес, що враховує

актуальні потреби воєнного стану, повоєнного відновлення і євроінтеграції України, необхідність сприяння підвищенню її обороноздатності і безпеки, проведення освітніх реформ та здійснюється за кількома напрямками (нормативно-методичним, організаційно-методичним, предметно-методичним, інформаційно-методичним) Упродовж року здійснювалося 9 різнорівневих експериментів у 67 об'єктах із різних регіонів України, робота над якими значно покращувала професійну компетентність педагогів та підвищувала їхню готовність до професійної діяльності в умовах соціально-економічних трансформацій.

Наприклад, лабораторією науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах було проведено опитування понад 4 сотень педагогів фахових коледжів (рис. 5) і з'ясовано існування в них потреби в: системному розвитку професійної компетентності на основі поєднання курсової підготовки, науково-методичної роботи в коледжі, самоосвіти у безперервному опануванні комплексом сучасних знань, оволодінні інноваційними технологіями навчання, принципами, методами і формами інклюзивної освіти; оновленні змісту підвищення кваліфікації педагогічних працівників із використанням можливостей формальної, неформальної та інформальної освіти у змішаному форматі; поширенні позитивного вітчизняного та міжнародного педагогічного досвіду системного розвитку професійної компетентності педагогічних працівників шляхом проведення масових науково-практичних заходів на спеціалізованих цифрових платформах, а також використання форм корпоративного навчання тощо.

Рис. 5. Результати опитування педагогів фахових коледжів для з'ясування їх потреби в системному розвитку професійної компетентності

Для забезпечення системного розвитку професійної компетентності педагогічних працівників експериментальних фахових коледжів було: розроблено й експериментально перевірено ефективність методичної системи цілеспрямова-

Рис. 6. Методична система розвитку професійної компетентності педагогів фахових коледжів

ного розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів (рис. 6), що передбачала обґрунтування педагогічних умов розвитку в них професійної компетентності в умовах пандемії, воєнного та повоєнного часу, розроблення і впровадження методик і технологій розвитку цієї компетентності, а також методики відбору і структурування її змісту (Тітова, 2024). У процесі експерименту фахові коледжі взяли активну участь у проведеній серії науково-практичних заходів з підготовки педагогів до впровадження розробленої методичної системи; сформували гнучку систему безперервного підвищення їх кваліфікації (короткострокові курси за модулем «Інноваційні технології професійної підготовки фахових молодших бакалаврів» (Інститут професійної освіти НАПН України, 2024b); упровадили матеріали для самоосвіти; створили умови для цілеспрямованого розвитку особистості викладача безпосередньо у процесі професійної діяльності. У 2024 р. це дало змогу, як показали результати формульовального експерименту, досягти зростання частки викладачів з високим рівнем розвитку професійної компетентності за всіма компонентами (майже на 6 % — за мотиваційно-ціннісним, на 12 % — за когнітивно-інформаційним, на 7 % — за поведінково-діяльним, на 5 % — за особистісно-рефлексивним та на 6 % — за емоційно-вольовим), що підтверджує ефективність запровадженої методичної системи.

У 2024 р. у Немішайському фаховому коледжі НУБіП України розпочато регіональний експеримент зі створення в аграрних коледжах педагогічних умов, необхідних для вдосконалення професійного розвитку викладачів фахових дисциплін. Зокрема, проведено анкетування 59 педагогічних працівників, визначено рівні розвитку в них компонентів професійної компетентності (рис. 7). З'ясовано, що високий рівень розвитку мотиваційно-ціннісного компонента притаманний 41 %

Рис. 7. Визначення рівнів розвитку професійної компетентності викладачів фахових аграрних коледжів

респондентів; когнітивно-інформаційного — 33 %; поведінково-діяльним — 39 %; особистісно-рефлексивного — 51 %; емоційно-вольового — 41 %. Близько 22 % викладачів оцінюють розвиток власної професійної компетентності як початковий, 64 % задоволені сучасною системою підвищення кваліфікації в коледжі; 34 % відчувають потребу в певній її модернізації; 2 % вважають, що система підвищення кваліфікації потребує суттєвого оновлення; 49 % наголошують на недостатності психологічних і методичних знань; 15 % засвідчують брак знань у галузі інклюзивної освіти. З'ясовано, що існує нагальна потреба в оновленні системи підвищення кваліфікації викладачів й модернізації методичної роботи в освітньому середовищі аграрного коледжу за принципами концепції «організації, що навчається».

Лабораторією електронних навчальних ресурсів на основі онлайн-анкетування 4645 педагогічних працівників закладів П(П)О (рис. 8) виявлено необхідність посилення інформаційно-просвітницької роботи з популяризації цифрових освітніх технологій серед педагогів та підвищення в них рівня розвитку цифрової компетентності. З метою підвищення рівня розвитку компетентності педагогів з використання цифрової платформи професійної підготовки кваліфікованих робітників було проведено серію заходів, реалізованих у закла-

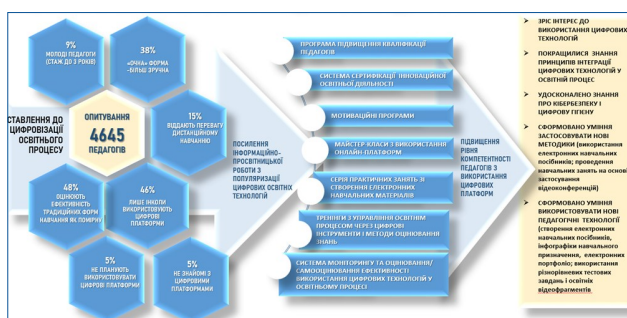

Рис. 8. Опитування педагогічних працівників закладів професійної освіти щодо інформаційно-просвітницької роботи з популяризації цифрових освітніх технологій

дах П(ПТ)О вітчизняної машинобудівної галузі. Це сприяло популяризації підготовлених науковцями ІПО НАПН України е-ресурсів та спростило процес їх упровадження в освітній процес. У закладах П(ПТ)О було розпочато реалізацію спеціального комплексу заходів, що містить: програму підвищення кваліфікації педагогів; систему сертифікації їх інноваційної освітньої діяльності; мотиваційні програми; майстер-класи з використання онлайн-платформ; серію практичних занять і тренінгів зі створення електронних навчальних матеріалів, управління освітнім процесом на основі цифрових інструментів і методів оцінювання знань; систему моніторингу та оцінювання ефективності використання цифрових технологій у освітньому процесі; навчання педагогів самоаналізу та оцінюванню своїх практик щодо використання цифрових технологій тощо.

Проведення в закладах освіти цих заходів покликане довести можливість позитивних змін у рівнях сформованості компетентності педагогів з використання цифрової платформи підготовки кваліфікованих робітників. Навіть на цьому етапі роботи виявлено, що зріс інтерес педагогів до використання цифрових технологій в освітньому процесі; помітно покращилися їх знання принципів інтеграції цифрових технологій у освітній процес, етики використання цифрового контенту, основ кібербезпеки, захисту даних та конфіденційності в цифровому середовищі тощо; сформовано вміння застосовувати на практиці розроблені науковцями Інституту методика (використання електронних навчальних посібників; проведення навчальних занять на основі застосування відеоконференцій) і технології (створення електронних навчальних посібників, інфографіки навчального призначення, електронних портфоліо; використання різномірних тестових завдань і освітніх відеофрагментів).

У 2024 р. Інститутом було організовано роботу фокус-груп (рис. 9) для з'ясування стану організації змішаного навчання в закладах П(ПТ)О. Спільна робота з експертами-практиками дала змогу з'ясувати існування потреби в державному унормуванні змішаного навчання, об'єднанні та координації зусиль педагогів, методистів, науковців у сфері цифровізації освіти, поширення позитивного вітчизняного й міжнародного педагогічного досвіду щодо розвитку методичної компетентності з організації змішаного навчання. Результати роботи фокус-груп доводять важливість обґрунтування організаційно-педагогічних умов розвитку

Рис. 9. Результати роботи фокус-груп щодо з'ясування стану організації змішаного навчання в закладах П(ПТ)О

методичної компетентності викладачів професійно-теоретичних дисциплін з організації змішаного навчання та розроблення відповідної методики (Кручек, Єршова, Майборода, Субіна, & Шусть, 2024).

У 2024 р. було організовано дослідження рівнів сформованості розвитку готовності викладачів закладів П(ПТ)О до розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій. Воно дало змогу з'ясувати, що педагогічні працівники визнають важливість вміння розробляти і застосовувати екоорієнтовані педагогічні технології у професійній підготовці майбутніх фахівців, мають певні знання і досвід такої діяльності, водночас потребують забезпечення в закладах освіти системної роботи з розвитку готовності до розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій, використання в освітньому процесі окремих екоорієнтованих методик та екологічно спрямованих освітніх кейсів (Пятничук, Гоменюк, & Заславська, 2024; Герлянд, Дрозіч, Каленський, & Лапа, 2024; Гайдук, Дрозіч, Каленський, & Лапа, 2023). З цією метою було проведено серію науково-практичних заходів для ознайомлення педагогів закладів П(ПТ)О з новими методиками розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, аграрної галузей та сфери ресторанного господарства. Заклади освіти запровадили використання розробленого науковцями Інституту навчально-методичного комплексу, що складався з методичного і трьох практичних посібників. Це допомогло суттєво покращити рівень готовності викладачів закладів П(ПТ)О до розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій (рис. 10). Зокрема, учасники експерименту продемонстрували зростання у них високого рівня розвитку усіх чотирьох компонентів готовності до розроблення та застосу-

Рис. 10. Розвиток готовності викладачів закладів П(П)ТО до розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій

вання екоорієнтованих педагогічних технологій. Найбільший відсоток має за цим рівнем сформованість ціннісно-мотиваційного компонента готовності (68,5 %), на другому місті — контрольно-оцінювальний (64,2 %), на третьому — інформаційно-знаннявий (55,6 %), на четвертому — результативно-діяльнісний (53,7 %).

Отже, запропонований методичний комплекс збільшує можливості закладів П(П)ТО та ФПО щодо зміцнення екологічних знань здобувачів освіти, розвитку в них екологічного мислення і свідомості, активізації екологічної діяльності та зростання відповідальності за наслідки професійної діяльності. Очікується, що підготовлені таким чином фахівці зможуть стати активними агентами змін у формування повоєнної парадигми екологічної безпеки України.

Інститут професійної освіти НАПН України має право на здійснення освітньої діяльності у сфері післядипломної освіти для осіб із вищою освітою (рис. 11).

Рис. 11. Підвищення кваліфікації педагогів закладів професійної та фахової передвищої освіти (2024)

У 2024 р. у дистанційному режимі проводилися короткострокові курси для педагогічних працівників закладів П(П)ТО за окремими тематичними модулями обсягом 30 годин / 1 кредит ЕКТС. Серед них: «Комунікативні технології управління

закладом професійної (професійно-технічної) освіти», «Психологічний і соціальний супровід навчання осіб з особливими потребами внаслідок війни»; «Технології консультування з розвитку професійної кар'єри»; «Формування фінансової грамотності здобувачів професійної освіти»; «Зміст, форми та методи консультування з молодіжного підприємництва»; «Методики розроблення освітніх кейсів для підготовки майбутніх фахівців будівельної, аграрної галузей та сфери ресторанного господарства». За результатами навчання педагогічних працівників закладів П(П)ТО видано 221 сертифікат про короткострокове підвищення кваліфікації.

Варто зазначити, що розроблені Інститутом педагогічні інновації мають непересічний **упливе не лише на розвиток вітчизняної професійної освіти**, вдосконалення ефективності освітнього процесу та підвищення якості підготовки майбутніх фахівців, але й на різні **безпекові сфери нашої країни** — екологічну, енергетичну, економічну, соціальну. У 2024 р. в освітній процес закладів П(П)ТО було впроваджено 28 педагогічних інновацій, більшість із яких характеризуються саме таким подвійним впливом — безпосередньо на освіту й опосередковано — на певну безпекову сферу (рис. 12).

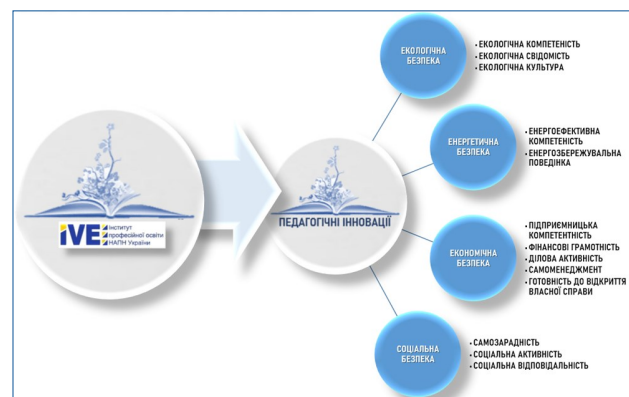

Рис. 12. Уплив результатів наукових досліджень Інституту професійної освіти НАПН України на безпекові сфери України

Наприклад, у закладах П(П)ТО упроваджувалися методики розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, аграрної галузей і сфери ресторанного господарства та відповідний навчально-методичний комплекс екологічно спрямованих освітніх кейсів (методичний і два практичних посібники). З одного боку, вони сприяють, як уже зазначалося, суттєвому зростанню готов-

ності викладачів закладів П(ПТ)О до розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій та посиленню екологічної спрямованості змісту предметів професійної підготовки, а з іншого, — допомагатимуть готувати майбутніх фахівців як активних агентів змін у формуванні повоєнної парадигми екологічної безпеки України (рис. 13).

Рис. 13. Упровадження в закладах професійної освіти методик розроблення й застосування екоорієнтованих педагогічних технологій для підготовки майбутніх фахівців як активних агентів змін у формуванні повоєнної парадигми екологічної безпеки України

У 2024 р. впроваджувалися також методики консультування з молодіжного підприємництва в закладах П(ПТ)О (Єршова, & Гриценко, 2024) (психологічного консультування майбутніх кваліфікованих робітників з питань готовності до підприємницької діяльності (Байдулін, Ваніна, Гриценко, Закатнов, Єршова, & Савченко, 2023, с. 89-108); бізнес-консультування майбутніх кваліфікованих робітників щодо підприємницької діяльності (Байдулін, Ваніна, Гриценко, Закатнов, Єршова, & Савченко, 2023, с. 109-129); юридичного консультування здобувачів професійної освіти з відкриття і ведення власної справи (Байдулін, Ваніна, Гриценко, Закатнов, Єршова, & Савченко, 2023, с. 130-152) та відповідний комплекс навчально-методичного забезпечення консультативної діяльності (спрямований на: розвиток у майбутніх фахівців критичного і підприємницького мислення, ділової активності і соціально-відповідальної економічної поведінки; підвищення обізнаності здобувачів закладів П(ПТ)О про способи самозарядності й можливості кар'єрного зростання у підприємстві, розроблення бізнес-проектів, керування віртуальними міні-підприємствами; оволодіння діловими навичками і знаннями про способи, алгоритми й механізми заснування бізнесу). З одного боку, запропоновані інновації підвищують якість професійної підготовки випускників, їх конкурентоспроможність і здатність до самозайнятості в обраній професій-

ній сфері, а з іншого — здатні мати відчутний вплив на **досягнення соціальної злагоди** (зниження безробіття серед молоді, покращення фінансового благополуччя родин, підвищення якості життя, посилення демократичних принципів існування суспільства і зростання індексу його щастя) та **зміцнення економічної безпеки** країни (збільшення кількості відкритих фопів, поповнення місцевих бюджетів, розвиток малого бізнесу, підвищення фінансової незалежності громадян, родин, громад тощо) (рис. 14).

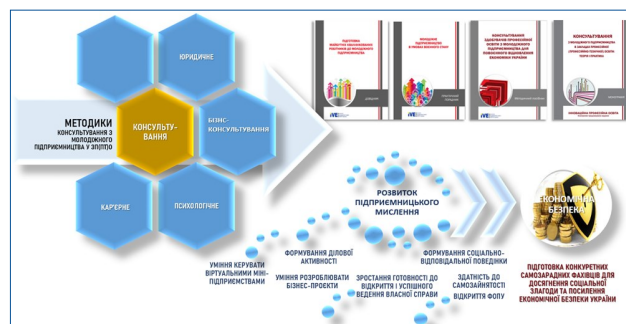

Рис. 14. Упровадження в закладах професійної освіти методик консультування з молодіжного підприємництва задля зміцнення економічної безпеки України та соціальної злагоди в суспільстві

Упроваджені в закладах П(ПТ)О педагогічні інновації з удосконалення професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників машинобудівної, аграрної галузей та сфери послуг в умовах змішаного навчання дали змогу: змінити роль педагога й характер його взаємин зі здобувачами; оптимізувати групову, індивідуальну та самостійну навчальну діяльність здобувачів професійної освіти; урізноманітнити групову онлайн-комунікацію суб'єктів освітнього процесу (наприклад, робота над проектами, організація дискусій, семінарів, форумів, веб-конференцій); забезпечити індивідуальну підтримку кожного здобувача; організовувати роботу з будь-яким контентом у будь-який час і контролювати результати навчання в режимі онлайн. Важливо зазначити, що ці інновації дають закладам освіти змогу враховувати галузевий контекст професійної підготовки майбутніх фахівців: для машинобудівної галузі — це використання симуляторів, електронних тренажерів, мобільних додатків, віртуальних лабораторій та програмних комплексів проектування і розроблення машинобудівного устаткування, з урахуванням наукомісткості та технологічності галузі, посилення уваги до вивчення основ інжинірингової підготовки здобувачів освіти; для аграрної галузі — це екологічна

спрямованість змісту освіти, ознайомлення здобувачів із здоров'язберезливими технологіями вирощування, переробки та збереження сільськогосподарської продукції, прийомами раціонального використання природного середовища, альтернативних джерел енергії, розподіл навчального часу з урахуванням циклічного характеру природного зростання і розвитку рослин і тварин, сезонності сільськогосподарської праці та споживання; для сфери послуг — впровадження онлайн та офлайн комунікативних практик, тренінгів спілкування, спрямованих на розвиток комунікативної компетентності здобувачів освіти, їхньої професійної мобільності і творчості, врахування етнонаціональних особливостей та регіональної специфіки, професійна підготовка до надання нестандартних послуг (рис. 15).

Рис. 15. Уплив упровадження методичної системи розвитку професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників в умовах змішаного навчання на підвищення якості підготовки фахівців для цифрової економіки України та зміцнення її цифрової безпеки

Розроблені Інститутом педагогічні інновації активно впроваджуються в багатьох регіонах України (рис. 16). Наприклад, спільно з НМЦ ПТО Луганської області на базі дев'яти віціліх у регіоні закладів П(П)О розробляється інформаційно-консультативна платформа центрів професійної кар'єри. Її завданнями є: сприяння задоволенню запиту воєнного ринку праці на самозарадних фахівців, готових до відкриття і ведення власної

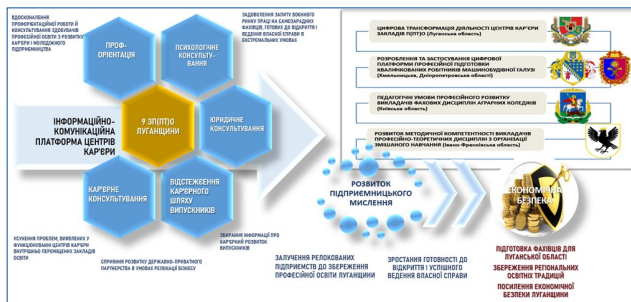

Рис. 16. Уплив Інституту професійної освіти НАПН України на підготовку фахівців у регіонах України

справи в екстремальних умовах; усунення проблем, виявлених у функціонуванні центрів кар'єри внутрішньо переміщених закладів освіти; вдосконалення профорієнтаційної роботи й консультування здобувачів професійної освіти з розвитку професійної кар'єри і молодіжного підприємництва; сприяння розвитку державно-приватного партнерства в умовах релокації бізнесу Луганщини та вимушеного переміщення закладів освіти; збирання інформації про кар'єрний розвиток випускників тощо. У закладах П(П)О Хмельницької і Дніпропетровської областей розпочато роботу з розроблення цифрової платформи професійної підготовки кваліфікованих робітників машинобудівної галузі. У Івано-Франківській області, за сприяння Науково-методичного кабінету професійно-технічної освіти, упроваджується методика розвитку методичної компетентності викладачів професійно-теоретичних дисциплін з організації змішаного навчання.

Тісна співпраця наукової установи з закладами освіти, навчально-методичними центрами та іншими партнерами дає змогу ефективно впроваджувати розроблену Інститутом систему популяризації результатів наукових досліджень (Єршова, Пригодій, Романов, Тітова, Кравець, Кручек, Герлянд, & Закатнов, 2024; Герлянд, 2025; Закатнов, 2025; Кручек, 2025; Тітова, 2025), що реалізується через мережу цифрових ресурсів загальнодержавного значення. На офіційному сайті Інституту у 2024 р. завантажено понад 200 інформаційних матеріалів. Функціонують: канал в YouTube (914 користувачів, 511 відео); вебсайт «Педагог-новатор», що надає доступ до педагогічних інновацій, нових видань, тренінг-курсів (48 сторінок, 125 навчальних матеріалів, форум); вебплатформа «015 Партнерський простір», створена в рамках і за кошти міжнародного проєкту Erasmus+ і покликана налагоджувати комунікацію та поширювати інформацію про нові наукові видання, програми і заходи (zareestrovano 545 користувачів, 413 закладів П(П)О, закладів ФПО та закладів вищої освіти; створено 567 записів; здійснено 139 запитів на виробничу практику і 407 — на співпрацю; проведено 44 заходи; відкрито форум); електронний ресурс «Підготовка педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти до застосування цифрових технологій у воєнний та повоєнний час», що популяризує інновації з розвитку цифрової компетентності здобувачів і педагогів (8911

відвідувань; 768 тестувань), а також вебпортал з моніторингу освітньо-професійних досягнень здобувачів освіти та кар'єрного зростання випускників (рис. 17).

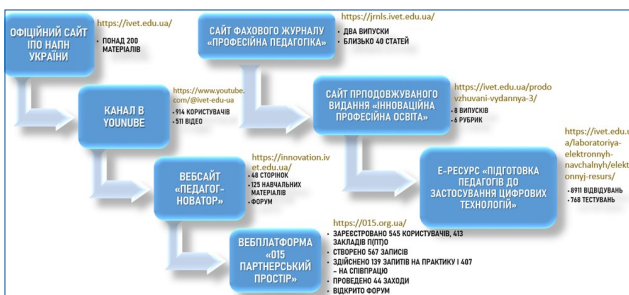

Рис. 17. Мережа цифрових ресурсів Інституту професійної освіти НАПН України

Інститут взаємодіє з 242 суб'єктами, спільно з якими у 2024 р. проведено 29 спільних заходів (рис. 18).

Організація та проведення масових заходів	Види масових заходів																		Усього
	симпозіуми, форуми	конференції	наукові семінари	круглі столи	виставки	інші види заходів	у тому числі міжнародні	у тому числі міжнародні	у тому числі міжнародні	у тому числі міжнародні	у тому числі міжнародні	у тому числі міжнародні	у тому числі міжнародні	у тому числі міжнародні	у тому числі міжнародні	у тому числі міжнародні	у тому числі міжнародні	у тому числі міжнародні	
МАСОВІ ЗАХОДИ, ВІДПОВІДНІ ДО ПЛАНУ НАПН УКРАЇНИ	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
Усього	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
МАСОВІ ЗАХОДИ, ВІДПОВІДНІ ДО ПЛАНУ НАПН УКРАЇНИ	1	1	6	6	4	-	-	-	-	-	-	2	1	13	11	-	-	-	29
Усього	1	1	6	6	4	-	-	-	-	-	-	2	1	13	11	-	-	-	29

Рис. 18. Масові заходи Інституту професійної освіти НАПН України (2024)

Спільно з партнерами розробляються й оновлюються професійні стандарти «Педагог професійного навчання», «Оцінювач професійних кваліфікацій», «Водій автотранспортного засобу», «Офіціант», «Психолог», «Візажист. Візажист-стиліст» «Майстер з монтажу навісних вентиляційних фасадів світлопрозорих конструкцій», «Майстер систем кондиціонування повітря», «Інсталювальник інженерних систем та устаткування». З них три — на нові професії, що внесені до Національного класифікатора України «Класифікатор професій ДК 003:2010». Важливо наголосити, що розроблені стандарти стали нормативною базою для відкриття на базі партнерських організацій і закладів освіти 20 акредитованих кваліфікаційних центрів. Наукові результати використовуються у процесі оновлення освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії за спеціальністю «015 Професійна освіта», підготовки робочих програм, силабусів, навчально-методичних комплексів, програм підвищення кваліфікації педаго-

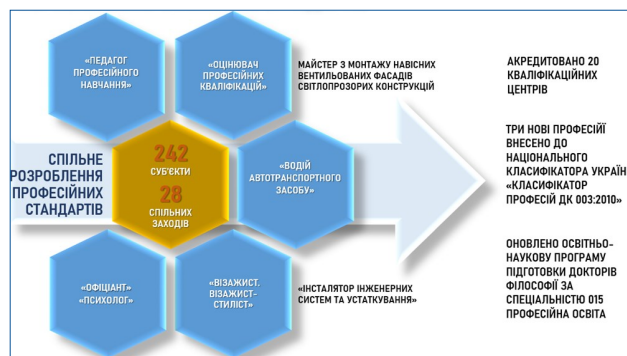

Рис. 19. Розроблення професійних стандартів за ініціативи та за участю Інституту професійної освіти НАПН України

гічних і науково-педагогічних працівників (рис. 19).

Визначаючи *перспективні напрями* подальшого розвитку Інституту, наголошуємо на посиленні наших партнерських зв'язків. Основна увага має бути сфокусована на розробленні інновацій з актуальних проблем (застосування штучного інтелекту у професійній підготовці майбутніх фахівців; розвитку інноваційної компетентності педагогів; зменшення освітніх втрат і кваліфікаційних розривів; підготовка фахівців для Індустрії 5.0 та циркулярної економіки; формування змісту профільної середньої освіти професійного спрямування; забезпечення охорони праці і безпеки життєдіяльності, створення інклюзивного освітнього середовища; розвитку ціннісних орієнтацій здобувачів професійної освіти).

Важливо також розвивати співпрацю із закладами освіти (П(П)О, ФПО та університетами) за такими напрямками: науково-методичний супровід освітніх програм (оновлення змісту професійної освіти відповідно до сучасних вимог, оцінювання програмних результатів навчання, оновлення й розроблення рекомендацій для їх удосконалення), упровадження інноваційних методів навчання (розвиток дуальної освіти, цифрових технологій, STEM-освіти тощо), підготовка й підвищення кваліфікації педагогічних кадрів (вебінари, тренінги, курси з питань використання новітніх освітніх технологій), експериментальна діяльність (апробація, експериментальна перевірка й поширення нових педагогічних технологій) (рис. 20).

Особливого значення надаємо активізації співпраці з *навчально-методичними центрами* в усіх регіонах країни: спільному розробленню навчально-методичних матеріалів (посібників, порадників, методичних рекомендацій, електронних ресурсів тощо); методичній підтримці

Рис. 20. Співпраця Інституту професійної освіти НАПН України із закладами освіти

педагогічних працівників (проведення консультацій, вебінарів, конференцій, забезпечення цифровізації діяльності центрів професійної кар'єри тощо), спільній участі у запровадженні стандартів якості освіти, (адаптація українських освітніх стандартів до європейських вимог; розроблення й удосконалення внутрішньої системи якості освіти); здійсненні моніторингу ефективності упрвадження наукових результатів (проведення опитувань суб'єктів освітнього процесу і стейкхолдерів професійної освіти; підготовка інформаційно-аналітичних матеріалів та методичних рекомендацій) (рис. 21).

Рис. 21. Співпраця Інституту професійної освіти НАПН України з навчально (науково)-методичними центрами (кабінетами) професійно-технічної освіти

Учені Інституту професійної освіти НАПН України свідомі необхідності посилювати зв'язки наукової установи з роботодавцями та бізнес-сектором для вирішення низки стратегічно важливих проблем (рис. 22).

У 2024 р. Інститут співпрацював із 20 суб'єктами громадського і приватного сектору України і зарубіжжя, діяльність яких пов'язана з вирішенням проблем розвитку освіти і науки в Україні. Із них: 5 міжнародних організацій та асоціацій (Міжнародна асоціація технологічного розвитку та інновацій, «International Association for Technological Development and Innovations»), NeuroAcademy (Ізраїль), Асоціація MTU United European

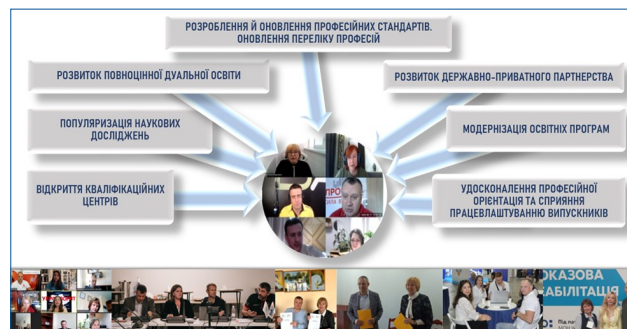

Рис. 22. Співпраця Інституту професійної освіти НАПН України з роботодавцями і бізнес-сектором

Countries Fund (UECF), «International Association for Technological Development and Innovations (IATDI); 10 всеукраїнських громадськими організацій, спілок та об'єднань (Всеукраїнська асоціація працівників професійно-технічної освіти, «Міжнародна фундація розвитку», ГО «Інститут професійних кваліфікацій», «Інститут соціогуманітарної політики», «Фонд підтримки інформаційного забезпечення студентів», «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», «Асоціація спеціалістів індустрії краси», «Фонд підтримки інформаційного забезпечення студентів», Національне галузеве партнерство в легкій промисловості України «Fashion Globus Ukraine, Профспілка працівників будівництва і промисловості будівельних матеріалів України), 7 товариств з обмеженою відповідальністю та приватних інституцій (ТОВ «АНТИПЛАГІАТ», ТОВ «Інженерно-технічний центр «ІВІК», ТОВ «Укрфаворит», ТОВ «Український центр дуальної освіти», ТОВ «БАРКС», ПП «Інститут естетичної косметології Космоестетлюкс», Філія «Центр професійного розвитку персоналу» акціонерного товариства «Українська залізниця»). Основні форми співпраці — це обговорення проблем розвитку освіти в Україні на масових заходах; розроблення та оновлення професійних стандартів; проведення заходів з підвищення кваліфікації і розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців, педагогічних і науково-педагогічних працівників; організація заходів зі сприяння розвитку оборонної промисловості України та вирішення проблем соціогуманітарного розвитку педагогів і здобувачів П(П)О, ФПО тощо.

У сучасних умовах потрібно вивчати і впроваджувати ефективні форми здійснення адвокації отриманих наукових результатів на основі посилення співпраці з органами державної влади і місцевого самоврядування (активізація експертної діяльності, участі науковців Інституту у відпо-

відних робочих групах і комітетах із обговорення актуальних проблем розвитку П(ПТ)О і ФПО). Це має особливе значення для посилення впливовості наукових результатів на формування державної політики у сфері професійної освіти України (рис. 23).

Рис. 23. Уплив Інституту професійної освіти НАПН України на формування державної освітньої політики

Геополітичні реалії та аксіологічна криза гуманітаристики в усьому світі зумовлює посилення наукової уваги до співпраці з громадськими організаціями та міжнародними партнерами. Метою спільної діяльності має бути: популяризація професійної освіти, проведення профорієнтаційних заходів для молоді; об'єднання зусиль для здійснення моніторингу ефективності освітніх реформ, участі у грантових програмах, стажуваннях, спільних проєктах з європейськими партнерами; науковий супровід розвитку в Україні інклюзивної професійної освіти, консультування і професійної адаптації осіб з особливими освітніми потребами; посилення ролі виховання здобувачів П(ПТ)О і ФПО, зростання їх готовності до свідомої і відповідальної участі в політичному і громадському житті суспільства, волонтерстві тощо (рис. 24).

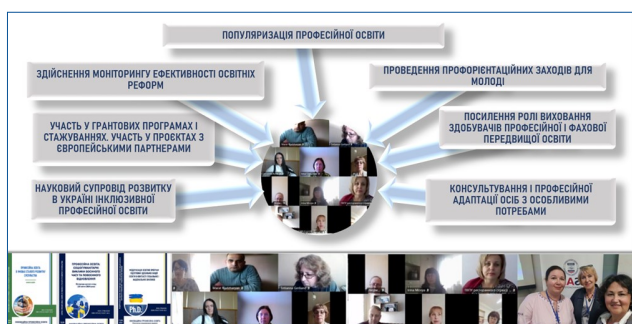

Рис. 24. Співпраця Інституту професійної освіти НАПН України з громадськими та міжнародними організаціями

Зазначимо, що системна й послідовна співпраця Інституту професійної освіти НАПН України з різними стейкхолдерами забезпечує комплексний розвиток П(ПТ)О і ФПО, їх адаптацію до сучасних викликів та повноцінну інтеграцію у світову освітню систему.

Отже, педагогічні інновації, розроблені науковцями Інституту професійної освіти НАПН України впродовж звітного періоду відіграють ключову роль у трансформації професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти в умовах війни та глобальних викликів, сприяючи їх адаптації до сучасних реалій. Завдяки законодавчим, цифровим, управлінським і ціннісним змінам, забезпечується якісна професійна підготовка кваліфікованих робітників і фахових молодших бакалаврів, спроможних підтримувати життєздатність і відбудову країни у повоєнний період, а також безперервний професійний розвиток педагогічних працівників у системі підвищення кваліфікації, методичних заходів, стажування на виробництві та самоосвіти. Упровадження екоорієнтованих технологій, цифрових платформ, змішаного навчання та консультування з молодіжного підприємництва підвищує конкурентоспроможність випускників, сприяє економічній і екологічній безпеці, зниженню безробіття та розвитку малого бізнесу. Посилення цифрової та професійної компетентності педагогів, розвиток державно-приватного партнерства й співпраця з міжнародними партнерами створюють підґрунтя для інтеграції української професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти у світовий науково-освітній простір, забезпечуючи їх сталий розвиток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Базиль, Л., & Орлов, В. (2023). Концептуально-парадигмальні виміри підготовки здобувачів професійної освіти до молодіжного підприємництва. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка*, 3 (53), 31-39. <http://visn-ped.gnpu.edu.ua/index.php/uk/arkhiv-publikatsij>
- Байдулін, В.Б., Ваніна, Н.М., Гриценко, І.А., Закатов, Д.О., Єршова, Л.М., & Савченко, М.О. (2023). *Методичні основи організації у закладах професійної (професійно-технічної) освіти консультування з молодіжного підприємництва*: методичний посібник. Київ: Інститут професійної освіти НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/738714/>
- Вороніна-Пригодій, Д.А., Попова, В.В., Радкевич, О.П., Слободяник, О.В., & Чепуренко, Я.О. (2022). *Державно-приватне партнерство у сфері професійної (професійно-технічної) освіти*: термінологічний словник (В.О. Радкевич, С.Г. Кравець, ред.). Київ: Інститут професійної освіти НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/733903/>
- Гайдук, О.В., Дрозіч, І.А., Каленський, А.А., & Лапа, О.В. (2023). *Збірник освітніх кейсів із фізіології харчування та безпеки праці кухарів*: практичний посібник. Київ: Інститут професійної освіти НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738562>

- Герлянд, Т. (2025). *Уплив наукових результатів лабораторії технологій професійного навчання ІПО НАПН України на освіту (2019-2023)*. Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14832223>
- Герлянд, Т.М., Дрозіч, І.А., Каленський, А.А., & Лапа, О.В. (2024). *Збірник освітніх кейсів з охорони довкілля та ресурсозбереження в повоєнній аграрній галузі: практичний посібник*. Київ: Інститут професійної освіти НАПН України. <https://doi.org/10.32835/978-617-8167-08-0/2024>; <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743511>
- Гуржій, А.М., & Пригодій, М.А. (2024). Принципи розроблення цифрової навчальної платформи для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. *Інноваційна професійна освіта*, 7 (20), С. 316-326. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743993>
- Єршова, Л., & Гриценко, І. (2024). Методика консультування здобувачів професійної освіти з молодіжного підприємництва у контексті реалізації цілей сталого розвитку. У В.О. Радкевич, & М.А. Пригодій, ред., *Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства: монографія* (с. 176-198). Київ: ІПО НАПН України. <https://conference.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/382/356>
- Єршова, Л., Пригодій, М., Романов, Л., Тітова, О., Кравець, С., Кручек, В., Герлянд, Т., & Закатнов, Д. (2024). *Моніторинг ефективності системи популяризації результатів наукових досліджень Інституту професійної освіти НАПН України*. Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14828629>
- Закатнов, Д. (2025). *Уплив наукових результатів лабораторії професійної кар'єри ІПО НАПН України на розвиток освіти (2019-2023)*. Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14832922>
- Інститут професійної освіти НАПН України (2024а, 7 червня). VII Міжнародна конференція з проектування, моделювання, виробництва: обмін інноваціями. <https://ivet.edu.ua/11792/vii-mizhnarodna-konferencziya-z-proyektuvannya-modelyuvannya-vyrobnyctva-obmin-innovacziyamy/>
- Інститут професійної освіти НАПН України (2024b, 19 квітня). *Підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти «Інноваційні технології професійної підготовки фахових молодших бакалаврів»*. <http://surl.li/lttihb>
- Інститут професійної освіти НАПН України (2024с, 31 травня). *Інноваційні технології професійної підготовки фахових молодших бакалаврів*. <http://surl.li/vkxxhv>
- Каленський, А.А., & Герлянд, Т.М. (2022). Принципи розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка: педагогічні науки*, 3(50), Ч.1, С. 233-238 <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/733579>
- Кравець, С. (2025). *Уплив наукових результатів лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання ІПО НАПН України на освітню політику (2019-2023)*. Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14832293>
- Кравець, С.Г. (2024). Центр сучасних професій і технологій навчання Інституту професійної освіти НАПН України як осередок партнерської взаємодії: доповідь на засіданні Вченої ради Інституту професійної освіти Національної академії педагогічних наук України, 27 травня 2024 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 6(1), 1-9. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6147>; <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741884/>
- Кручек, В. (2022). Принципи організації змішаного навчання в системі професійної освіти. *Інноваційна професійна освіта*, 3(4), 124-129. <https://doi.org/10.32835/2786-619X.2022.3.4>; <https://conference.ivet.edu.ua/index.php/2022-1/issue/view/4/4>
- Кручек, В. (2025). *Уплив наукових результатів лабораторії дистанційного професійного навчання ІПО НАПН України на освіту (2019-2023)*. Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14832336>
- Кручек, В.А., Єршова, О.Л., Майборода, Л.А., Субіна, О.О., & Шусть, В.В. (2024). *Моніторинг якості змішаного навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти: методичні рекомендації*. Київ: Інститут професійної освіти НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743716>
- Пригодій, М.А. (2024). Реалізація профільної середньої освіти професійного спрямування у закладах професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти: Наукова доповідь на пленарному засіданні методологічного семінару «Профільна середня освіта: виклики і шляхи реалізації», 4 квітня 2024 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 6(1), 1-6. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6112>
- Пятничук, Т.В., Гоменюк, Д.В., & Заславська, С.І. (2024) *Збірник освітніх кейсів з енергоефективності та безпеки праці в повоєнному будівництві: практичний посібник*. Київ: Інститут професійної освіти НАПН України. <https://doi.org/10.32835/978-617-8167-07-3/2024>; <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743500>
- Радкевич, В. (2024). Науково-методичне забезпечення професійної і фахової передвищої освіти в умовах воєнного стану: за результатами наукової доповіді на XVII Всеукраїнській науково-практичній конференції, 26 лютого – 7 березня 2024 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 6(1), 1-14. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6110>; <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740522>
- Радкевич, В. (2024а). Розвиток національної професійної освіти в умовах війни, повоєнного відновлення України та євроінтеграції: наукова доповідь на методологічному семінарі НАПН України «Розвиток національної професійної освіти в умовах війни, повоєнного відновлення та євроінтеграції України», 21 листопада 2024 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 6(2), 1-19. <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/issue/view/14>
- Радкевич, В.О. (2024b). Вплив Інституту професійної освіти НАПН України на формування й реалізацію державної політики у сфері підготовки робітничих кадрів. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 6(2), 1-16. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742387>

- Радкевич, В.О. (2024с). Сталий розвиток професійної освіти на основі державно-приватного партнерства. *Інноваційна професійна освіта*, 6(19), 10-32. <https://doi.org/10.32835/2786-619X.2024.6.19.10-32>
- Радкевич, В.О., Кравець, С.Г., Попова, В.В., Чепуренко, Я.О., & Крячко, В.І. (2024). *Механізми державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти у повоєнний час* : методичні рекомендації (В.О. Радкевич, С.Г. Кравець, ред.). Київ: Інститут професійної освіти НАПН України. <https://doi.org/10.32835/978-617-8167-09-7/2024>; <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743396/>
- Радкевич, В., & Радкевич, О. (2024). Цифрова трансформація професійної освіти на засадах державно-приватного партнерства. In: В. Кремень, Н. Ничкало, Л. Лук'янова, Н. Лазаренко, ред., *Освіта для цифрової трансформації суспільства / Edukacja dla cyfrowej transformacji społeczeństwa / Education for digital transformation of society* : монографія, Т. 1., (с. 439-450). Київ: ТОВ «Юрка Любченка». <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742488>
- Радкевич, В.О. (ред.), Кравець, С.Г., Мордоус, І.О., Попова, В.В., Рябова, З.В., Царьова, Є.С., & Чепуренко, Я.О. (2023). *Технології розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти у повоєнний час* : практичний посібник. Київ: Інститут професійної освіти НАПН України, 2023. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740135>
- Радкевич, В.О. (ред.), Попова, В.В., Джурило, А.П., & Вороніна-Пригодій, Д.А. (2023). *Зарубіжний досвід розвитку публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання* : практичний посібник. Київ: Інститут професійної освіти НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/739931/>
- Радкевич, В.О. (ред.), Попова, В.В., Рябова, З.В., Кравець, С.Г., Радкевич, О.П., Чепуренко, Я.О., Вороніна-Пригодій, Д.А., & Слободяник, О.В. (2023). *Державно-приватне партнерство у сфері професійної (професійно-технічної) освіти для відновлення економіки України* : методичний посібник. Київ: Інститут професійної освіти НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739853>
- Радкевич, В.О., & Єршова, Л.М. (ред.). (2024). Науково-методичне забезпечення експериментальної роботи в закладах професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти (2019-2024) : інформаційно-аналітичні матеріали до звіту Інституту професійної освіти НАПН України на засіданні Президії НАПН України від 16 травня 2024 р. *Інноваційна професійна освіта*, 3(16). Київ: Інститут професійної освіти НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741051/>
- Романова, Г.М. (2024). Розвиток управлінської компетентності суб'єктів державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти. *Інноваційна професійна освіта*, 6(19), 51-67. <https://doi.org/10.32835/2786-619X.2024.6.19.51-67>
- Тітова, О. (2024). Особливості професійного розвитку педагогічних працівників фахових коледжів в умовах сучасних викликів. *Інноваційна професійна освіта*, 6(19), 245-255. <https://doi.org/10.32835/2786-619X.2024.6.19.%25p>; <https://conference.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/390/364>
- Тітова, О. (2025). *Уплив наукових результатів лабораторії науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах ІПО НАПН України на освіту (2019-2023)*. Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14832378>
- Radkevych, V. (2024). Modern mechanisms for the development of public-private partnerships in vocational (vocational and technical) education in the post-war period. *Professional Pedagogics*, 1(28), 1-11. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739607>
- Yershova, L. (2024). Principles of counseling vocational education students on youth entrepreneurship. *Professional Pedagogics*, 1(28), 69-79. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2024.28.69-79>

IMPACT OF PEDAGOGICAL INNOVATIONS ON THE DEVELOPMENT OF VOCATIONAL EDUCATION IN UKRAINE AMID MODERN TRANSFORMATIONS

*Scientific Report at the XIX All-Ukrainian Scientific and Practical (Reporting) Conference
“Development of Vocational Education in the Context of War, Post-War Recovery, and European Integration of Ukraine” on March 27-28, 2025*

Valentyna Radkevych

*DSc in Education, Professor, Full Member (Academician) of NAES of Ukraine, Director,
Institute of Vocational Education of the National Academy of Educational Sciences of
Ukraine, Kyiv, Ukraine*

Abstract. The scientific report presents an analysis of the specifics of the development of vocational and pre-higher professional education in Ukraine, associated with security, socio-economic, and socio-humanitarian challenges. It highlights global transformations in domestic vocational education (legislative, digital, managerial, and value-based) that influence the restructuring of its foundations and determine new strategic prospects for development amid global challenges. Emphasis is placed on the key task of the scientific community — to promptly develop new scientific approaches to organizing education and managing educational institutions in wartime conditions, enhancing the integration of graduates into the wartime labor market, and ensuring the training of specialists necessary for sustaining the country's viability, protection, recovery, and further strengthening. The impact of research outcomes on the development of domestic pedagogical science is characterized: the introduction of a new paradigm for counseling vocation-

al education students on youth entrepreneurship, the development of a system of principles (for organizing blended learning in the vocational (vocational-technical) education system; for counseling vocational education students on youth entrepreneurship; for developing and applying eco-oriented pedagogical technologies; and for developing and using a digital platform). Mechanisms for verifying the effectiveness of pedagogical innovations and ensuring their impact on addressing issues of professional development for pedagogical staff are outlined (implementation of a methodological system for the targeted development of professional competence of pedagogical staff in professional colleges; implementation of a program for developing teachers' competence in using a digital platform for training qualified workers; introduction of a professional development program for pedagogical staff of vocational (vocational-technical) education institutions on organizing blended learning; conducting a series of scientific and practical events to familiarize teachers with new methods for developing and applying eco-oriented pedagogical technologies; and developing and implementing pedagogical innovations to enhance the managerial competence of heads and pedagogical staff of vocational (vocational-technical) education institutions). The targeted impact of the developed pedagogical innovations on the development of the vocational education system and their indirect influence on various security domains of the state and society (environmental, energy, economic, and social) are demonstrated. Promising directions for the development of the scientific institution and vectors for strengthening its collaboration with all stakeholders in Ukraine's vocational education are outlined.

Keywords: vocational (vocational-technical) education; pre-higher professional education; transformations in vocational education; pedagogical innovations; impact of research outcomes; state educational policy; national security; public-private partnership; ecologization and digitalization of vocational education.

Дата публікації: 23 квітня 2025 р.